

Güncel - Voyvoda Caddesi Toplantıları 2005-2006

Yolun Gerisi ya da Sonrası

Soli Özel

Avrupa Birliği ülkeleri arasında 17 Aralık'ta, hatta ondan da önce Türkiye'ye yönelik farklı yaklaşımlar vardı. Aslında bu aynı zamanda farklı ülkelerin Avrupa'nın nasıl bir Avrupa olması gerektiğine dair de birbirinden çok ayrı bakışlarını sergiliyordu. Bu yaklaşımlardan biri, Avrupa'yı içine kapayarak muhafaza etmek, yaşanan ama en güzel günleri de geride kalmış bir kıta halinde tutmak isteyenlerin dünya görüşüydü ki bunun içinde Türkiye gibi bir ülkeye çok çeşitli nedenlerle katıyen yer yoktu. Türkiye'yle ilişkileri en azından 17 Aralık'ta kesmemeye yoğunlaşmış diğer grup ise Avrupa'nın nereye gideceği konusunda fikrini netleştirmiş değildi. Avrupa'nın en güzel günlerinin geride kaldığını, kendine yeni bir gelecek inşa edebileceğini düşünüp buna uygun siyasetler geliştirmek isteyen ve ancak çok kültürlülük anlayışıyla bir yerlere varabileceğine inanan bir grup da vardı. Bu düşünceye sahip olanların sayısı yüksek olmamakla birlikte giderek arttı; çünkü Avrupa Birliği bugüne kadar kendisini asla bir güvenlik birlikteliği olarak düşünmemiş olsa da, 11 Eylül sonrası konjonktürde üye ülkelerin yaşamış oldukları trajik gelişmeler giderek daha fazla güvenlik ve strateji konularında düşünme eğilimi yarattı. Bugüne kadar hep "Bu konuları konuşmamıza gerek yok" denen güvenlik ve strateji konuları gündeme geldiği zaman da dünyada çok az ülkenin sahip olduğu türden avantajlara sahip Türkiye'nin taraftarları artmaya başladı. Fakat bu grubun ağırlığı, ilk iki gruptaki çekingenlikleri yok etmeye yetmedi; çünkü giderek güçlenmekle birlikte çoğunluğa hâkim değildi. Türkiye'nin Birliğe üye olmasına en sıcak bakmayı becerebilen grup ise Almanya'nın Yeşiller'iydi.

Bugün Avrupa'nın nasıl bir geleceği olacağına dair ciddi bir kafa karışıklığı, siyasi bölünmüşlük söz konusudur ve Avrupa Birliği üye ülkelerinde bütün dünyayı etkisine almış olan küreselleşmenin etkileri yaşanmaktadır. Zira Avrupa Birliği'nde, özellikle de eski üyelere kurulmuş olan ekonomik-politik sistem, dünya ekonomisinin ulusal kalkınmacılık çerçevesinde örgütlenmiş olduğu döneme ait uygulamalara dayalıdır.

Üye ülkeler hem zenginlik üretip hem de bunu tarihte bugüne kadar görülmemiş ölçüde aşağı sınıflara dağıtan, onları refahtan pay alıracak bir sistemi kurmayı becerebilmişlerdi. Fakat küreselleşme dönemine girip dünya ekonomisinin dinamiklerinden kendini koruyarak var olmak mümkün olmadığında, ucuz emekle üretim yapabilen, teknolojinin kolaylıkla yaygınlaşabildiği bir ortamda aynı malları benzer kalitede üretebilen ülkelerin varlığı Avrupa ülkelerini zorlamaya başladı. Yerleşik refah devleti yapısının ülkelere yüklemiş olduğu yük kaldırılamaz hale geldi, fakat siyaset de bu türden bir mutabakat üzerine kurulmuş olduğu için kolay kolay sistemi değiştirebilecek radikal reformlar gerçekleştirilemedi. Yük taşınmaya devam etti, ama bu arada Avrupa Birliği yeniden daha fazla zenginlik üretebilmek için yapması gereken reformları derindeki maddi gücün çok yüksek olması nedeniyle erteleme imkânına da sahipti. Bugün ise Avrupa Birliği reformu erteleyemeyecek bir noktaya geldi ve reform sonucunda pastadan aldıkları payın azalması ihtimali artan yahut da pastanın büyümesi için yapacakları katkıdaki emeği artırması gereken gruplar buna isyan etti. Siyaset bu durumda küreselleşen ekonominin dayattığı birtakım adımları atma konusunda ister istemez tedirginlik gösterdi. Tedirginlik durumu kurtarmadı ve siyasiler meşruiyet kaybettiler; bu da krizin derinleşmesine yol açtı.

Türkiye'yi de çok etkileyen, Türkiye'deki yapıları da darmadağın eden küreselleşme sürecinden etkilenip buna karşı çok farklı tepkiler veren ülkelere oluşan Avrupa Birliği'nde refah devleti uygulamalarıyla kendini yeni döneme adapte edebilen ülkeler oldu: İsveç bunu becerdi, Danimarka, Hollanda gibi ülkeler de bu kapsamda sayılabilir. Bu ülkelerin hemen hepsinde ortak payda diye görebileceğimiz şey, yaşanan toplumsal ellerinde var olanı kaybetme korkularıyla ellerindekini dışarıdan gelen barbarlara kaptırma korkularının birleşmesinin yol açtığı, paranoya düzeyindeki tedirginliktir. Üstelik özellikle bu ikinci korkuyu tetikleyecek olan olaylar da her gün gazete sayfalarına yansımaktadır. 11 Eylül yaşandıktan sonra Madrid'deki ve Londra'da bombalama eylemleri gerçekleştirildi; Hollanda örneğinde bir rejisörün Hollanda doğumlu-Fas kökenli biri tarafından 26 bıçak darbesiyle öldürüldükten sonra boğazının kesilmeye çalışılması gibi olaylar yaşandı. Bu gelişmeler bir anda, zamanında birikmiş grizuyu patlattı ve bunun bütün ülkelere dalga dalga yayılan etkileri oldu. Bu arada Türkiye özellikle siyaseti büyük bir meşruiyet krizinde olan Fransa gibi ülkelerin (ki küreselleşmenin savurmasından en çok etkilenen ülkelerden biri de oydu) politikacılarının siyasi krizlerini aşmak için dayandığı noktalardan birisi haline geldi.

Özellikle 2001 sonrasında Avrupa Birliği ülkelerindeki iktidarların Türkiye'ye karşı çok farklı bakışlar geliştirdiğini görüyoruz. Biraz geriye gidildiğinde tablo şöyle özetlenebilir: Türkiye Avrupa Birliği ile 1963'te bir ortaklık anlaşması imzaladı, fakat 1971'de ek protokolü imzaladıktan sonra 1978'de ilişkiyi askıya aldı. Sonraki yıllarda Avrupa Birliği insan hakları gibi kriterleri üye ülkelere ya da aday ülkelere dayatmaya başladıkça da Türkiye çok istekli davranmadı; Avrupalıların bu konuda ne kadar istekli davrandığı da bir soru işareti olmakla birlikte, 70'lerde bu soruları sormanın gereği yoktu, soğuk savaş söz konusuydu.

Soğuk savaş bitince işin rengi değişti ve Türkiye'nin kendini batılı olarak görme arzusuna, Batı kurumları içinde yer almasına rağmen, Batı ile kurumsal ilişkisi ağırlıklı olarak tek bir eksende gözlendi: güvenlik. Bu nedenle örneğin Türkiye'nin ABD ile ilişkilerinden bahsetmektense Silahlı Kuvvetler ile Pentagon arasındaki ilişkiden bahsetmek doğrudur. Avrupa ülkeleriyle olan ilişkide de bu eksen çok güçlüdür. 1991'de Sovyetler Birliği yıkıldıktan sonra ise, tabiri caizse "Öküz öldü ortaklık bozuldu". O dönemde Avrupa'nın çok başka dertleri vardı. Yeniden birleşen bir Almanya'nın nasıl zaptedileceği; ne demokratik ne de kapitalist deneyimleri olan Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinin nasıl istikrarsızlık yaratmayacak şekilde varlıklarını sürdürecekleri gibi meseleler gündemdediydi. Almanya kendisi Avrupalı olmaya karar verdiğinde genişlemeyi savundu, bunun karşılığında marktan vazgeçti, euro'yu kabul etti.

Bütün bu tablo içinde bizim de Avrupa ile hemhal olalım gibi bir tavrımız yoktu; bir tür iç savaştan geçiyorduk. Her şeye rağmen Türkiye gümrük birliğini istedi ve almayı da becerdi. O arada Avrupalılar bu işin bittiğini düşündüler ki 1997 yılında Lüksemburg'da Avrupa Birliği nihayet genişleme kararını vererek aday ülkeleri açıkladığında Türkiye dışarıda kaldı. Bir-iki yıl sonra, çok da fazla bir şey yapmamasına rağmen Türkiye'yi dışlamanın maliyeti daha iyi görüldüğünden, Amerika'nın da baskısı dolayısıyla Avrupa Birliği 1999 Helsinki Zirvesinde Türkiye'ye adaylık statüsünü verdi. Muhtemelen bu sırada ülkede insan hakları gibi konularla uğraşılmayacağı ya da en azından bunun çok uzun zaman alacağını düşündüler. Nitekim bu hesapları çok yanlış ya da haksız çıkmadı: 1999'dan yaklaşık 2002'nin başına kadar Türkiye Kopenhag kriterlerini yerine getirmek için yapması gerekenlerin hemen hiçbirini yapmadı. 2002 Ağustos'unda seçim kararı alındıktan sonra Türkiye birdenbire hareketlendi ve idam cezasının kaldırılması başta olmak üzere önemli yasa değişiklikleri yaptı; 2002 Kopenhag Zirvesinde müzakerelere başlanması için bir kararın verileceği tarihi aldı: 2004 yılı aralık ayı.

Türkiye 90'lı yılları iskalamış durumda olmanın da ağırlığıyla konuyu giderek daha ciddiye alıp Avrupa Birliği'nden gelen talepleri daha fazla karşılamaya yönelirken, Avrupa Birliği de kendi içinde giderek daha zorlu bir döneme girmeye başlıyordu. Türkiye 2001 krizinden sonra ekonomisini hızla reforme edip büyük bir dinamizm kazandı, üç yılda ortalama % 8 büyüme hızı yakaladı; Avrupa ise % 1,5'lerde kalmıştı. 11 Eylül sonrasında politik, sosyal ve ekonomik boyutları ya da nitelikleri Türkiye'ye giderek daha da önemli bir konum kazandırırken Avrupa Birliği yine kendi derdine düşmüş vaziyeteydi. Bu bağlamda 2004'teki zirveye gelindi. Yunanistan 1975 yılında Avrupa Topluluğu'na müracaat ettiğinde Avrupa Komisyonu oturup bir rapor yazmıştı. Raporda Yunanistan'ın üyeliğe kabul edilmemesi tavsiye edildiği halde, Türkiye'yi çok sevdiğini son zamanlarda öğrendiğimiz dönemin Fransa cumhurbaşkanı Valérie Giscard d'Estaing, Topluluğa baskı yaparak, hiçbir şekilde üye olabilecek hali bulunmayan Yunanistan'ın üyeliğini sağladı. Geçmişe dönüp ardından gelen Portekiz ve İspanya örneklerine baktığımızda da Avrupa Birliği'nin bu şekilde Kuzey Akdeniz bölgesinin diktatörlüklerden arındırılıp buralardaki demokrasilerin konsolide edilmesini sağladığını ve bu şekilde kendisi açısından önemli bir istikrar ve güvenlik problemini çözdüğünü görüyoruz.

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinde yaşadığı en büyük sıkıntılardan biri, kendisini, Fransa'nın Yunanistan'ı desteklediği gibi destekleyecek bir üye ülkenin hiçbir zaman var olmamasıydı. Kapılar kapanıp pazarlıklar başladığında hiçbir ülke Yunanistan'ın Kıbrıs için yaptığı şekilde masaya yumruğunu vurup "Ben Türkiye'yi istiyorum" ya da "Türkiye'ye haksızlık yapılmasına izin vermeyeceğim" demedi. Bu son Lüksemburg zirvesinde ise bunun artık değiştiğini, İngiltere'nin Türkiye'nin hamisi pozisyonuna geldiğini gördük. Tabii Türkiye'nin Kıta Avrupa'sının eski ülkeleri tarafından nasıl görüldüğü konusunda iç açıcı bir tablo söz konusu değil. Gene Almanya'da 1999'da iktidara gelen kırmızı-yeşil iktidar, geçmiş Alman hükümetlerinden farklı olarak Türkiye'nin Avrupa'ya bir şeyler katabileceğini düşüncesiyle, en azından süreci kesmeme yönünde bir müdahalede bulundu. Almanların Türkiye'yi ciddi olarak üyelik açısından düşünmeye başlamaları 11 Eylül sonrası denk gelir. Fransa ise 1990 yılı Helsinki Zirvesi dahil olmak üzere Türkiye'yi genellikle çok desteklemiş bir ülke olmasına rağmen son dönemde neredeyse bir düşman tavrı içinde.

Demek ki süreç ilerlerken Türkiye de Avrupa Birliği de durduğu yerde durmuyordu ve analizlerimizi yaparken statik bir Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri yönünden bakarsak doğru sonuçlara varamayız. Geçen zirveyi de Avrupa Birliği'nin çeşitli önemli ülkelerinin yaşamakta oldukları krizden, dolayısıyla Avrupa Birliği'nin yaşadığı meşruiyet krizinden ve 17 Aralık sonrasında Fransa ve Hollanda'da anayasanın referandumlarla reddedilmesinden bağımsız olarak düşünemeyiz.

Bu çerçevede baktığımızda pazartesi gecesini salıya bağlayan sabahta başlamış olan müzakereleri nasıl değerlendireceğiz? Bu gelişme, Avrupa Birliği ve Türkiye açısından ne anlama geliyor? Müzakere çerçeve belgesi hayırlı bir belge midir, değil midir?

Müzakere çerçeve belgesi Türkiye'nin kabul etmesi için sunulmuş bir belge değildir; Avrupa Birliği'nin tek tarafı olarak, Türkiye ile müzakereleri hangi çerçevede yapacağını kendine ilan ettiği bir belgedir. Avrupa Birliği'nin geçen hafta tartışıp da üzerinde karara varamadığı, en üst düzeye sunduğu çerçeve belgesi, Türkiye açısından temmuz sonunda komisyonca hazırlanandan açısından daha olumsuz bir belgedir. 29 Temmuz'da komisyonun hazırladığı belgeyle daha sonra hazırlanan arasında şu iki fark söz konusudur: Kararlar hazırlanırken Birliğin hazmetme kapasitesinin de dikkate alınması ibaresi (ki bu yanlış değildir; Kopenhag kriterlerinden biridir) ve diğeri de Kıbrıs'ın üye olmak istediği bazı örgütlerde Türkiye'nin veto hakkını kullanmamasının sağlanması ibaresi. Sonuçta Avusturya'nın inadını kırmaması, imtiyazlı ortaklık türünden bir talebi oraya koyamaması, bu "hazmetme kapasitesi" lafının farklı bir şekilde biraz daha güçlendirilerek metne girmesine yol açtı. Türkiye, "Ben bu maddeyi kabul edemem" dediği beşinci maddede Rumlara ilişkin bir kelime daha eklenmesine göz yumdu.

Özellikle 11 Eylül sonrasında dünya kendini farklı bir savaşın içinde buldu. Bu savaş bir yanı sıra laik dünya görüşüyle laik olmayan dünya görüşünün çatışması, bir yanı sıra İslamcılık adı altında ortaya çıkmış ulusötesi bir nihilist terörizmle yerleşik düzenin mücadelesiydi. İslam dininden kaynaklanan nedenlerle değil, ama Müslüman toplumların varoluş koşullarından kaynaklanan nedenlerle de ulusötesi terörizm kendisini İslamcı bir lügatla ifade etmektedir. Bu çerçeve içinde dünya sistemiyle barışık, laik, demokratik ve kapitalizmi giderek modernleşen bir Türkiye dünyada çok az ülkeye nasip olabilecek bir şekilde önemli bir ülke haline geldi. Avrupa Birliği'nin geçen seneki komisyon kararına, 17 Aralık'taki kararına bakıldığında aslında Türkiye'ye yönelik şu ifade görülür: "Biz seni çok seviyoruz; tamam, evlilik yoluna da girdik, ola ki evlenemeyeceğimize karar verdik, resmi nikâh kıyamasak bile gel imam nikâhına razı ol ya da ben sana güzel bir ev arayım, gene yakınlığımız ve muhabbetimiz devam etsin." Eğer ucu açık olan bu müzakereler üyelikle sonuçlanmazsa, Türkiye'yi Birliğin kurumlarına sıkı sıkıya bağlı tutmanın yolları bulunmalıdır diyorlardı.

Avrupa Birliği açısından Türkiye'yi kendi safında tutmak önemli; peki, dünyanın geri kalan ülkeleri açısından önemli mi? Bu şekilde baktığımızda, Türkiye'nin, ülkesine göre değişen nedenlerle kapitalist, laik ve demokratik bir sistemi çoğunluğu Müslüman olan bir nüfus içinde yaşatabilmesi ve kurumsallaştırabilmesi gayet büyük bir önem taşır. Eğer Hindistan'daysanız, Türkiye'nin laik ve demokratik kalabilmesi çok önemlidir, çünkü Hindistan'da da antilaik ve antidemokratik unsurlar vardır. Eğer Çin'seniz Türkiye'nin Müslümanlığının dünyayla çok farklı bir ilişki türüne girmiş olması sizin kendi Müslümanlarımızla çıkacak sorunları değerlendirmeniz için önem taşır. Japon ya'ysanız, Singapur'sanız, Malezya'ysanız Türkiye'nin başarısı dünyada var olan kesin ayrılıkların engellenebilmesi ve yumuşak bir şekilde sorunların aşılabilmesi açısından çok önemlidir. Bunun ötesinde, Türkiye'nin komşuları da İslami şiddet ve baskıcılıkla soysuzlaşmış, yolsuzluğa bulaşmış, bin yıldır süregelen, otoriter ve hesap vermeyen rejimler arasında sıkışıp kalmışlardır ve başka bir alternatif olmadığı söylemiyle karşı karşıyadırlar. Türkiye bu anlamda mesafe kat ettikçe, bu ülkelerdeki rejimler açısından çok önemli bir örnek olacaktır ve bu ülkelerin toplumlari sevseler de sevmeseler de Türkiye'yi merakla izlemektedirler.

Avrupa'nın ev sahipliği yaptığı 14-15 milyon Müslümanın hangi yönlere gidebileceği, o yönlere giderlerse neler yapabilecekleri Madrid ve Londra bombalamalarıyla ortaya çıktı. Dolayısıyla Türkiye'yi kriterleri yerine getirmiş olduğu halde dışlayacak olan bir Avrupa kendi etrafındaki çoğunluğu Arap Müslüman ülkelere kolonyal dönemden kalma bir imajın mesajını, vatanında olan Müslümanlara da "Sizin burada asla birinci sınıf vatandaş olma imkânınız yoktur" mesajını verecektir. Kavganın ise bunu görenlerle görmeyenler arasında olduğu kanısındayım. Avrupa Birliği içinde bu kararları verenlerin hepsi Türkiye'nin üyeliğini istemiyor olsalar bile, üyelik sürecinin namuslu şekilde götürülmesinden yanalar ve "İşin sonunda nereye varılacağını birlikte görürüz" şeklinde bir görüş de sahipler.

3 Ekim günü Avrupa'nın kararı bütün dünyaya, itişip kakışmaya rağmen temelde ilkelerine bağlı kalabileceğini, yaşadığı krize rağmen Türkiye gibi bir ülke ile ilişkileri devam ettirme kararı verebileceğini gösterdi ve etrafa ve kendi içine olumlu mesajlar verdi. Türkiye bu ilişkiden ne elde ediyor? Niye başlangıçtaki belgeye göre daha geride olduğunu söylediğim bir belgeyi İngiltere'nin sunduğu bir garanti mektubunu bahane ederek kabul ediyor? Çünkü Türkiye iki yüz yıllık bir iradeyle başlatmış olduğu bir sürecin sonunda, Batı dünyasının sadece askeri değil, o dünyanın şekillenmesine katkıda bulunabilecek bir toplum olma hazırlığına geldi. Bu son dönüşümünü gerçekleştirebilmesi için o dünyanın korumasına değilse bile sağladığı avantajlara ihtiyaç duymakta.

Unutmayalım ki 1990'lardan sonra Türkiye soğuk savaşın sona ermesiyle ortaya çıkan gerçeklikleri kabul etmeyip kendi içine kapandığında (savaşı mazeret olarak öne sürebilirsiniz) yapması gereken reformları yapmadığından 2001 yılında kendisini çökmüş bir halde buldu; Avrupa Birliği karşısında zayıf bir konumdaydı, bu yüzden de hayır demesi kolay değildi. Ancak şu da bir gerçek ki Türkiye'nin giderek güçlenen bir aktör olması, Rusya'sıyla, İran'ıyla, Uzakdoğu'suyla, Ortadoğu'suyla kendi tarihsel konumunun ağırlığı taşıyarak ilişki kurabilmesi de ilişkilerinin sürmesine bağlı. Bu ilişkiler sürdükçe oralarda etkili olabilecek, etkisi arttıkça da Avrupa Birliği'ne ne tür katkıları olabileceğini daha rahat gösteren bir ülke haline gelecektir.

Türkiye'nin bulunduğu coğrafya, Avrasya denen kocaman bölge, 2003 yılının dünyası için ticaretin en hızlı arttığı ve ticaretin en çok yapıldığı bölgeydi. Genellikle de büyümekte olan ülkeler bu coğrafyanın doğusunda var olduğu için bu bölgenin ekonomik dinamizminin artacağını, içindeki ticaret hacminin büyüyeceğini, bu bölgenin sürekli olarak zenginleşmeyi sürdüreceğini varsayabiliriz. Türkiye bölgenin neredeyse tam ortasında, eklem yerlerinde konumlanmış durumda ve önümüzdeki 10 yıl içinde dünyanın önemli enerji koridorlarından biri haline gelecek. Hem Avrupa imalat sanayii için kolay ucuz üretim yapabildiği, yakın olduğu için de pazarlama imkânlarının daha güçlü olduğu bir üretim alanı haline gelebilecek, hem de bu büyüyen Avrasya ekonomileri için bir sıçrama tahtası olacak iyi yönetildiği takdirde. Bunu becerebilmesi istikrarlı olmasına, istikrarlı olabilmesi de Avrupa Birliği ile var olan kurumsal bağlarını güçlendirmesine bağlı.

Bundan 8-10 yıl sonra nasıl bir Avrupa Birliği ile karşı karşıya olacağımızı bilmiyoruz. Avrupa Birliği 6 ülkenin bir araya gelmesiyle kuruldu ve temel amacı ekonomik entegrasyon yoluyla Avrupa'da bir daha büyük felakete yol açacak savaşların çıkmasını engellemektir. Temel ilke 6 ülkenin bir araya gelip ekonomik entegrasyona ilişkin birtakım kararlar alması, herkesin bu kararların alınmasında kendi ulusal çıkarlarını savunmasıdır. Bu 6 ülke, sonra 9, sonra 12 ülkenin her birinin bulunmuş olan bu mutabakat noktasındaki karara uyacağı nasıl garanti edilir? AET de bunu sağlayacaktı. Her birinin ulusal çıkarlarını sağlamayı gözetken bir bütünleşme, her birinin ulus çıkarını korunduğunu garanti eden bir ulusüstü örgütlenmeyi de gerektirdi. Bugün varılan noktada ülkeler Avrupa Birliği'nin kuralları uygulama gücüne itiraz eder duruma geldiler. Kendi koydukları kuralları uygulamıyorlar. Bütçe açığının GSMH'ya oranının % 3 olması gerekirken, Fransa ve Almanya bunu dinlemiyor; İtalya benzer şekilde sıkıttı. Avrupa Birliği ülkeleri küreselleşme dönemine kendi iç yapılarını değiştirerek uyamadıkları için kurmuş oldukları çatı onlara dar gelmeye başladı; Birlik üyesi ülke olarak değil, İtalya, Fransa, Almanya olarak hareket etmek istiyorlar. 10 sene sonra eğer bir Avrupa Birliği olacaksa bugünkü gibi olmayacak; belki parçalara bölünmüş olacak. Belki o Avrupa Birliği Türkiye açısından girilmesi arzulanan bir örgüt olmaktan çıkacak. Fakat Türkiye'nin bugün objektif olarak kendisine sunulmuş olanakları kullanabilmesi, kendi komşularıyla olan ilişkilerine güç yansıtabilmesi bugünün konjonktüründe Batı'yla olan ilişkilerinin iyi olmasına bağlı. Bu nedenle, Avrupa Birliği'nin çıkarı nasıl Türkiye'yi kendinden uzaklaştırmama ve yeni küresel savaşta karşı tarafta değil kendi yanında tutmaksa, Türkiye'nin çıkarının da kendi gücünü artıracak bir dinamiğin içine girerek yarın öbür gün daha özerk karar verecek bir konuma kendisini oturtmak olduğunu düşünüyorum.

ABD dışişleri bakanı bir sabah Papadopoulos'a bir telefon açtı ve eminim çok nazik bir tonda uyarılarda bulundu; bunun üzerine Papadopoulos birtakım taleplerinden vazgeçti. Avusturya dışişleri bakanını da aradığını okuyoruz gazetelerde, fakat benim edindiğim bilgi onu aramamış olduğu yönünde; Merkel'i aramış olabileceği söyleniyor, bizim başbakanımızı aradı, İngiliz dışişleri bakanını da mutlaka aradı. Fransa'nın Türkiye'yi istememe nedeni, Avrupa Birliği'ne üye bir Türkiye'nin Amerikan piyonu olup İngiltere'yle birlikte kendisini kısıpaca alacağına düşünmesiydi. Amerika'nın telefonu Fransa'nın dikkatini daha da keskinleştirdi. Maalesef Avrupa Birliği'nin, ABD'nin küresel gücü karşısına koyabileceği bir eş gücü bulunmuyor. Ekonomik olarak güçlü olmakla birlikte, siyasi ve askeri olarak hiçbir etkisi yok. Siyasi ve askeri olarak Avrupa Birliği'nin ABD'yi de dengeleyebilecek bir güç haline gelmesi noktasında Türkiye daha da önem kazanıyor. Karadeniz'in, Doğu Akdeniz'in stratejik açıdan çok önemli olduğunu dile getiren bir Birlik buraların istikrarını, dolayısıyla kendi güvenliğini Türkiye olmadan nasıl sağlayacak? Türkiye şayet imam nikâhıyla yetinirse herkes çok mutlu olacak. Türkiye'nin söylemekte olduğu ise, resmi nikâh mı imam nikâhı mı olacağına kendisinin karar vermek istediği; ancak üzerime düşen yükümlülükleri yerine getirmediği durumda karar yetkisinin Avrupa Birliği'nde olabileceği.

Avrupa Birliği üyeliği konusunda ABD'nin verdiği desteğin nedeni, son tahlilde Batı dünyası açısından önemli olan Türkiye'nin 200 yıldır sürdürmekte olduğu batılılık tercihini terk etmemesi ve kurumsal olarak gerçekleştirmesinin yolunun bu üyelikten geçmesi ve bunun bizim sandığımızın aksine Avrupa Birliği ile ABD arasındaki bir çıkar çatışması, bir düşmanlık yaratmayacak olması. ABD tek başına kurumsal olarak Türkiye'yi Batı'ya bağlayamayacağını düşünüp bunun Avrupa Birliği üzerinde yapılmasını istiyor. ABD Irak'ta kendi yarattığı bir fiyaskoyla karşı karşıya, fakat bu bölgeye istikrar getirilmesi hem onların hem dünyanın çıkarına ve bunun da Türkiye'siz yapılması bence imkânsız.

Hükümetimiz söz vermiş olduğu üzere gümrük birliğini yeni üye ülkelere yayan protokolle kendi yayınladığı ve son derece gereksiz olan deklarasyonu Meclis'e onaylamaya götürdü. Oynanırsa Avrupa Parlamentosu'nun buna ne cevap vereceğini bilemiyoruz. Önümüzdeki yol çok meşakkatli, ancak şu anda havlu atmamak Türkiye'yi Avrupa Birliği'nde istemeyenlerin ekmeğine yağ sürmek olacaktır.

Türkiye'nin önünde üç devasa problem durmakta: Tarım nasıl yeniden organize edilecek? Önümüzdeki 15 yıl içinde Türkiye tarımında 8 milyon aile topraktan kopacak. Bu insanlar nasıl eğitilecek, becerili hale getirilecek, beslenecek, istihdam edilebilir hale sokulacak? Eğitim sistemi nasıl değiştirilecek ki bu ülke sadece ucuz el emeği ya da disiplinli işgücüyle değil, patentiyle, teknolojiye katkılarıyla dünya ekonomisinde yer alacak? Çevre sorunu nasıl halledilecek? Bütün bunlar maliyetli, zor, çıkarları çatışacağı için çeşitli toplumsal katmanları birbirine düşürecek türden meseleler. Türkiye bu konuları iyi ve doğru yönettiği ölçüde, 7-8 sene sonra canı isterse kendisi dönüp Avrupa Birliği'ne bir tavır alabilir. Bunları yaparken de demokratik sistem içinde kalması gerekir; zira var olan sosyal ve siyasi problemleri otoriter yöntemlerle çözebilme gününü artık geçmiş olduğunu düşünüyorum. İçerde Türkiye'yi daha ileriye götürmeye yönelik bir enerji varken, bu enerjiyi bekleyen bir dış çerçevenin varlığının ülkenin uzun vadedeki çıkarlarına daha uygun olduğunu düşünüyorum.